

© Андрій РУККАС

ЧИТАЮЧИ ВАЖЛИВИЙ ДОКУМЕНТ...

[Відгук на: Легасова Л. Концептуальні засади наукової діяльності Меморіального комплексу «Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 років» на 2012 – 2020 рр. / Л. Легасова, Н. Шевченко // Сторінки воєнної історії України. Зб. наук. статей. – Вип. 15. – К., 2012. – С. 240 – 257.]

Умови українського сьогодення, на жаль, не найсприятливіші для творчої праці бюджетних інституцій і реалізації масштабних наукових проектів. Далеко не кожна установа наважиться на формування амбітних дослідницьких планів та ще й подасть про них інформацію в авторитетний науковий журнал. Особливо, якщо йдеться не про академічний чи університетський науковий центр, а про музей. Так уже традиційно склалося, що науковий аспект роботи музеїв у нас залишається недооціненим, непоміченим, а часто, відверто кажучи, й занедбаним. Тож особливо приємно було побачити на «Сторінках воєнної історії України» інформацію про «Концептуальні засади наукової діяльності Меморіального комплексу «Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 років» на 2012 – 2020 рр.». Публічна поява такого типу документа дещо збентежила, оскільки за усталеною в нашій країні традицією подібні Концепції не подаються на відкрите обговорення, а «тихо» затверджуються і на десятиліття «лягають» до шухляд і шаф у кабінетах учених секретарів.

Автори Концепції окреслили доволі масштабне поле для науково-дослідницької праці співробітників Меморіального комплексу. Це й чисто теоретичні наукові пошуки, і наукове формування фондів музею, і науково-просвітницька, науково-експозиційна, науково-видавнича та реставраційна діяльність. Приємно констатувати, що автори документа бачать Меморіальний комплекс сучасним європейським, загальнонаціональним, відкритим, високорейтинговим музеєм, який стоїть на шляху перетворення у визнаний дослідницький і просвітницький заклад. Наукові співробітники декларують відкритість музею до співпраці з провідними науковими центрами України та зарубіжжя, приєднання до міжнародних музейних об'єднань, активну участь у роботі міжнародних музейних організацій та міжнародних рейтингах (С. 247), що є надзвичайно важливим фактором успіху в умовах глобалізації наукової діяльності. Одночасно в Концепції чітко простежується бажання укладачів заявити про те, що в музеї завжди буде робитися наголос на дослідженні та експозиційному відображенні «українського аспекту» Другої світової війни (С. 244). Зважаючи на той унікальний досвід, який отримав український народ в роки війни, остання теза видається особливо важливою. Адже поряд із пережитими фронтовими боями й евакуаціями Україна зазнала різнорегіонального окупаційного досвіду, витримала

найбільші за масштабами вивезення на примусові роботи до Німеччини, пройшла крізь вогонь різноспрямованих партизансько-повстанських і підпільних рухів, двічі (напередодні й під час війни) оголосила про свою незалежність, формувала нові обриси своїх рубежів. Якщо злегковажити цими та іншими нюансами воєнного досвіду України, то в підсумку ми отримуємо лише пласку, одновимірну, лубочну картинку подій, яка ніколи не відобразить українського колориту війни, буде дисонувати з колективною пам'яттю народу про минуле, а відтак – шматуватиме, а не об'єднуватиме його історичну самосвідомість.

Необхідно підкреслити, що наукова робота, яка нині продовжується в Меморіальному комплексі та яка, згідно з Концепцією, запланована на найближчі роки, має не лише винятково теоретичне, а й важливе практичне значення. Особливо в тих аспектах, які стосуються оформлення різноманітних баз даних з інформацією про загиблих, зниклих безвісти, поранених воїнів (С. 250). Такий вектор наукової праці дає додаткову інформацію про реальні людські втрати Червоної армії, а також, що надзвичайно важливо, гуманізує питання втрат, «приземлює» їх, дає можливість мільйонам наших співвітчизників дізнатися про долю своїх родичів, заспокоїти спрагли до пізнання правди й утомлені від багатьох років безрезультатних пошуків людські серця.

Важливою особливістю Концепції є повсякчасне акцентування уваги її авторами на новітніх методах і технологіях наукових досліджень, які застосовуються в музеї та які передбачено в подальшому поглиблювати й розвивати. Антропоцентричні дослідницькі проекти, методики усної історії, залучення цифрових технологій до музейної практики в поєднанні з традиційними фундаментальними дослідженнями дозволяють сподіватися на отримання потужного ефекту, досягнення найкращого результату, що у черговий раз підтвердить провідний статус Меморіального комплексу як головного військово-історичного музею держави.

Оригінальними та цікавими, на наш погляд, є заплановані в Концепції напрями науково-освітньої діяльності Меморіального комплексу (С.253–254). Креативні підходи до роботи з відвідувачами, розробка найрізноманітніших музейно-освітнянських проектів та просвітницьких програм повсякчас розширює коло екскурсантів, залучає до комеморативних заходів молоде покоління громадян, що надзвичайно важливо в умовах сучасної гострої проблеми втрати суспільної самоідентифікації, яка стала наслідком радикальних політичних і соціальних зламів, ідеологічних трансформацій, змін ціннісних орієнтирів, котрі мали місце впродовж останньої чверті століття.

Завершуючи стислий аналіз Концепції наукової діяльності Меморіального комплексу, хотілося б висловити сподівання, що приклад цього провідного музейного закладу України наслідуватимуть також інші вітчизняні музеї, які, врешті-решт, подолають усталені стереотипи й суттєво посилять науково-дослідницький аспект у своїй роботі.